

Zsolnay Workshop és tervezés stúdió 2007

a rendező perspektívájából...

1 rész

A Zsolnay negyed a Kulturális Főváros talán legnagyobb érdeklődésre számot tartó projektje, hosszú ideje sok ember szívügye. Nem meglepő tehát, hogy a Zsolnay Workshop csak az egyik a számos esemény közül, amit a Zsolnay gyár üggye, ha tetszik Zsolnay Villibácsi karizmája eddig felvetett. Egyfajta utórezgése többek között, a Berkecz Balázsék által rendezett igen színvonalas konferenciának (2006 október, lásd „A Kulturális Negyed mint városfejlesztési stratégia” Európa Centrum Kht. Pécs 2007) vagy Freivogel Gábor munkájának is, hiszen ő vetette fel eredetileg a workshop gondolatát és ő volt aki összekapcsolta a PTE és a Technical University Delft építészkarát. Persze ezen kapcsolódó események fősodrában, a háttérben ott van maga a Zsolnay projekt előkészítésének folyamata, ami élt és értelmet ad ezeknek a szakmai diskurzusoknak.

Az aki egy ilyen workshop megszervezésére vállalkozik, ebben az összetett szakmai és emberi közegben kell a workshop célját okosan pozícionálnia, ezekhez az eseményekhez kell okosan egy újabb elemet hozzáillesztenie. Ha arra vágyik pedig, hogy a workshopnak haszna és értelme is legyen, akkor az elvégzendő munkát ebbe a közegbe, ezen folyamatokba kell okosan beágyaznia.

Ezek a célok mozgattak, és az a meggyőződés, hogy van olyan jó szakmai cél, amivel a Zsolnay gyár ügyét támogathatom. Ezért igyekeztem részévé válni a folyamatnak és részesévé tenni a workshopot.

Nem állhatom meg, hogy ne említsem itt, azt a légkört, azt a nyitottságot, lelkesedést és segítőkészséget ami az uborka szezon ellenére a munkámban végig támogatott, ami tulajdonképpen üzemanyagként táplálta bennem folyamatosan a tüzet. Ezen nagyszerű embereknek köszönhetem (lásd köszönet...), hogy ennek az eseménynek a megszervezése egy legalább annyira személyes élmény volt mint szakmai. Tudom sokan szkeptikusak, de ez a lelkesedés az ami bármilyen nehézség ellenére a mai napig optimistává tesz a Zsolnay ügyben.

Egy társadalomtudós barátom mondta amikor egy fogadáson megismerkedtünk, hogy őt azért érdeklik az építészek, mert érdekes módon, a kutatási területén, az információs társadalom vizsgálatában, pont egy építész könyve a legelső mérföldkő. (Jean Gottmann: Megalopolis, 20th century Fund, 1961) Persze roppantul büszke voltam a szakmánk nyitottságára és versenyképességére, de magamban pirultam, mert a saját társadalmi érzékenységemet távolról sem éreztem olyan fejlettnak és azért is mert éreztem, a történész barátom interdiszciplináris nyitottsága jóval fejlettebb az enyémnél.

De ettől a pillanattól kezdve kicsit tudatosabban kezdett foglalkoztatni a szakmánk és társadalmi közegének viszonya. Pécsiként, a Kulturális Főváros alakulását meglehetősen közel-nézetből szemlélő szakemberként, egyre inkább kezdett kibontakozni a szemem előtt a városfejlesztési folyamatokból annak a közegnek az arcéle amiben élek.

Márai mondta egyszer, hogy a könyvek mindig a megfelelő pillanatban érik el az embert. Sokszor éreztem ennek az állításnak az igazát, legutoljára pont amikor belekezdtem Jane Jacobs The Death and Life of Great American Cities (1961) című könyvébe és pár nappal később elért a telefonhívás, hogy rendezzem meg a Zsolnay Workshop-ot.

A sors komoly párhuzamokat, tanulságokat, áthallásokat rendezett ugyanis elém azzal, ahogyan Jane Jacobs kritizálja a szakmát, rámutatva, hogy milyen messze távolodott az akkori, a modern kánonaira épülő szakmai világkép a valóságtól. Mert amikor ezt említem, vajon eszünkbe jut-e, hogy egy hasonlóan fajsúlyos átalakulás zajlik ma Magyarországon és esetleg a rajzasztalaink világképe a hatvanas évekhez hasonló adósságba kerülhetett a saját korával?

A workshop programján, tematikáján, az előadásomon töprengve folyamatosan ez járt a fejemben. Vajon érezzük-e, tudatosul-e bennünk az a társadalmi, politikai, gazdasági közeg amiben mi építészek a helyünket keressük, amiben építészként helyesen kell cselekednünk, és aminek az erőterében építészeti gesztusainkat elhelyezni készülünk? Rezonál-e az építészeti gondolkodásunk ezekre a kihívásokra? Tetten érhető-e ez valahol a tervezési stratégiánkban vagy sodródva az árral, jól begyakorolt, megcsontosodott, jobb esetben kicsit frissebb de hasonlóan üres formalizmusokhoz vezető algoritmusokkal bíbelődünk építészet gyanánt? Helyesek-e a válaszaink, adunk-e egyáltalán valamilyen választ saját korunk kihívásaira?

Azt gondolom a Zsolnay gyár revitalizációjának építészeti munkarésze pont egy olyan feladat, ahol igen könnyű bakot lőni. Könnyű hátradőlni és az árral sodródva tervezni „valami csinosat”, de sokkal nehezebb megérteni mi is ennek a revitalizációs projektnek az igazi dilemmája és erre találni egy színvonalas választ.

Arra gondoltam ezért, hogy legyen ez a workshop és a hozzá kapcsolódó féléves tematika egyfajta gondolat kísérlet, kicsit fellengzősebben fogalmazva egyfajta kutatás. Próbáljuk meg azt, amit egy piaci körülmények között működő cég nem tud megtenni, vagyis legyen ez az egyetemi program egy konkrét piaci feladathoz kapcsolódó, azt támogató kutatás.

Ha szokásostól eltérő végeredményt szeretnénk kapni, a kiindulási feltételeket kell másképpen megfogalmazni. Ha arra vagyunk kíváncsiak mi mindenre jó még az építészet próbáljuk ki más kontextusokban. Ezért arra gondoltam, kitégítom az építészet klasszikus határait mind léptékben, mind a végeredményt jelentő építészeti objektum megtervezése helyett a revitalizáció egész folyamatára. Ez terem ugyanis alkalmat arra, hogy megérezzünk valamit az építészet közegéből és ebből az új perspektívából újrafogalmazhassuk mind az építészet mind az építészeti objektum szerepét.

Járt utakról letérni mindig botlásokhoz vezet, de aki ezt vállalja, cserében egy másik perspektívából láthatja a világot, esetünkben alkalma nyílhat kitörni az építészeti modernre épülő gondolkodásunk halálunalmas kliséiből és béklyóiból.

Az előadásomban ezért azt vizsgáltam, hogy a klasszikus építészeti program orientált tervezés, az a módszer ahogyan az építészet rutinból „felrajzolja az üres lapra” intellektuális referencia pontjait hol botlik. Az volt a célom, hogy elbizonytalanítsam a diákokat és arra ösztökéljem, hogy fogalmazzák újra saját szempontrendszerüket, a mozgásterük határait.

How fix is fix?
If fix is not fix than what is fix?
Form follows what?

1. Megérteni a Zsolnay negyed városszerkezeti összefüggéseit
2. A Zsolnay negyed városfejlesztési összefüggéseit, koncepcióját, folyamatát
3. Ennek ismeretében meg/újra- fogalmazni az építész és az építészeti objektum szerepét

Csaba Ders

„Facts and figures”

A workshop célja: Alkalmat nyújtani a diákok számára egy gondolkodásmód béli léptékváltásra „S,M,L,XL”. Ezért a workshop a résztvevő egyetemek (TU Delft, PTE PMMF, SZIE-YMMF)féléves tervezésfeladatának kiindulópontja.
A munkánkkal támogatni a Zsolnay projekt előkészítésének a folyamatát

A workshop a Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki kar és a Technical Univeristy of Delft együttműködésében, a Kulturális Főváros Menedzsment Központ, a Holland Nagykövetség, a Zsolnay Örökség Kezelő kht és a Pécsi Tudomány Egyetem támogatásával jött létre.

Idő: jobbra napos...2007. Szeptember 11-14
Helyszín: Zsolnay gyár, Sikorszki ház, Sikorszki Tádé és Zsolnay Júlia műterme
Résztevők: 10 diák PTE PMMFK
5 diák SZIE YMMF
15 diák TU Delft
3 diák Olaszország (Cagliari)
2 diák Németország (Weimar)

Külön köszönet: *Mészáros András* úrnak a Pécs2010 Menedzsment Központ főigazgatójának
Jan Kennis úrnak, a magyarországi Holland nagykövetség kulturális attaséjének
Komor István úrnak, a Zsolnay Örökség Kezelő kht ügyvezető igazgatójának
Dr Bachman Zoltán DLA úrnak, a PTE PMMF Építészkar tanszékvezetőjének

és mindazoknak akik lelkesedésükkel számtalan módon hozzájárultak a workshop sikeréhez és akinek hálás köszönettel tartozom a munkájukért és a türelmükért, hogy elviseltek.
Bachmann Bálint DLA, Dr Tóth Zoltán, Gömör János, Sztanics Gábor, Kehidai László, Bobánovics István, Oláh Enikő, Medvegy Gabriella, Zsolnay-Matyasovszki Mihály, Kevin Karancsi, Berkecz Balázs, Freivogel Gábor

Alexander de Ridder (TU Delft) Csaba Ders (PTE PMMF)

Ilyen formán egyébként ez tulajdonképpen egy állásfoglalás is, hiszen azt kellett magamban tisztáznom, mit gondolok az EKF városfejlesztés politikájáról, mit gondolok a körvonalazódó Zsolnay fejlesztési koncepcióról és ezek tükrében hogyan fogalmazom meg a workshop, az építészet szerepét.

Nem volt olyan szereplő aki ne mondott volna azonnal igent Kezdve Komor Istvánnal aki Mészáros Andrásnak, aki az első támogatás kérő villanylevelém elküldését követő ötödik

percben hívott, hogy igen, vagy Sztanics Gábornak akinek számtalan ebédjét nyújtottam végtelen történeté a workshop

Pécsiként, a Kulturális Főváros alakulását meglehetősen közel-nézetből szemlélő szakemberként, én is egyre inkább ebből a perspektívából szemlélem ezeket a városfejlesztési folyamatokat, amiből tulajdonképpen annak a közegnek az arcéle kezd kirajzolódni, amiben élek.

(S,M,L,XL Rem Koolhaas and Bruce Mau 1996